

(1885 – 1955)

OSMAN NURİ TOL

Merhum Osman Nuri Tol 1885 doğumludur ve Abdullah Yeğin Ağabey gibi Kastamonu/Araçlıdır. Milli Müdafaa Vekâleti Alay Müftülerinin en sonucusudur. Bu görevi Cumhuriyet döneminde de uzun süre yapmış olup, muhtemelen 1940'lı yılların içinde Yarbay olarak ordudan emekli olmuştur. Bediüzzaman hazretlerine yazdığı bir mektuptan böyle anlaşılmaktadır. Emekli olduktan sonra da Ankara'da ikamet eden Osman Nuri Tol, 1 Ekim 1955 tarihinde Ankara'da vefat etmiştir. Mezarı Ankara Cebeci Kabristanında bulunmaktadır.

Milli Müdafaa sıralarında tanıştığı Bediüzzaman hazretlerine karşı çok büyük dostluğu ve takdiri olan Osman Nuri Tol, Nakşî Tarikatı mensubu idi. Âlim, fazıl ve ehl-i kalp bir zat olan merhum Osman Nuri, Ankara'da bulunan nur talebelerine Bediüzzaman Hazretlerinin de arzu etmesiyle müzahir olmuştur. Mustafa Sungur, Abdullah Yeğin ve buraya hatıralarını aldığımız Ahmet Atak bunları anlatmaktadırlar. Osman Nuri Efendi Kurtuluş Sermi'nde bulunan evinde uzun yıllar İslami ders ve talimlerde bulunmuştur. Cemaati ise Büyükelçiler, Genel Müdürler, Hâkimler, Generaller idi.

Osman Nuri Tol ile Üstad Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri arasında karşılıklı mektuplaşmalar yapılmış olup, bu mektupların bazıları Tarihçe-i Hayat kitabında ve Emirdağ Lahikalarında neşredilmiştir. Osman Nuri Efendi, bir mektupla Said Nursi Hazretlerini Ankara'ya davet etmiş olup, kendi evine bitişik bir ev hazırlayıp tefriş bile etmiştir.

Osman Nuri Efendi, Bediüzzaman'a yazdığı mektubunun bir paragrafında şöyle tanıtıyor kendisini:

“Pek mübarek kalbî, ruhî, sırî dostum!

Bilmem, abd-i âcizi hatırladınız mı? Her ihtimale karşı hatırlatayım: Yurdun her tarafında mücadele-i milliye devam ederken zât-ı hakîmanelerine, Ankarada mücadele-i milliyeyle birlikte devamı mutazammın, muhtelif eşhasdan onsekizi müteceviz davetnâmeler geldiği zaman, bu davetlere icabet edip etmemek hususunda İstanbulda ikametgâhımızda beynimizde tekarrur eden günde buluşarak istişare buyurduğunuz alay müftülerinden dost-u kadiminiz Ankaralı Osman Nuri'yim.

Son zamanlarda Millî Müdafaa Vekâleti Müftülüğüne tayin olundum. 25 seneye karib burada müftülük yaptım. Üç sene evvel tekaüd oldum. Şimdi Ankara'da evimde ikamet ediyorum. Zâtınıza ve ehl-i iman ve İslâma leyl ü nehar dua ile imrar-ı hayat eyliyorum. En büyük emelim ve arzum, ölmeden evvel, dünya göziyle zatınızı görmek ve ziyaret etmek, hasbeten lillâh bir sohbetinizde bulunmaktır. Bunu can ü gönülden arzu eyliyorum.” (Tarihçe-i Hayat 645)

Merhum Osman Nuri Tol'u bize Ahmet Atak Ağabey anlattı, hakkında bilgiler verdi, hatıralarından nakletti. Ahmet Atak -sonradan değiştirdiği adıyla Ahmet Remzi Hatip- o yıllarda Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuyordu. Tarihçe-i Hayatta mektubu vardır. Hz. Üstad'ın da arzu etmesiyle, diğer ağabeylerle birlikte Osman Nuri efendiyle sık görüşüyorlardı. Ahmet Atak'ın, Bediüzzaman'la ilgili kendi kapsamlı hatıraları ise serimizin 5. kitabında neşredilmiştir. Verdiği bilgiler, anlattığı hatıralar Ahmet Atak'a tashih ettirilmiştir...

Ahmet Atak Osman Nuru Tol'u Anlatıyor:

Ahmet Atak

1930 Aydın Bozdoğan doğumluyum. Risale-i Nur'u Konya'da Sabri Halıcı ve Zübeyir Gündüzalp ağabeylerden tanıdım. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirince kaymakamlık dâhil devletin çeşitli kademelerinde bürokrat olarak görev yaptım. Milletvekilliği ve Senatörlük de bunun içinde... Bediüzzaman Hazretleriyle çok sıkı irtibatlarım oldu.

Ankara'da okurken Osman Nuri Tol Efendi ile de sıkı görüşüyordum, derslerine gidiyordum. Kendisiyle ilgili bildiklerimi ve beraber yaşadığımız birkaç hatıra anlatayım:

OSMAN NURİ TOL, BEDİÜZZAMAN İÇİN ANKARA'DA BİR EV HAZIRLAMIŞTI

Emekli Milli Müdafaa Vekâleti Müftülerinin en sonuncusu olan Osman Nuri Tol, evliyadan bir zattır. Kastamonu Araçlıdır. Yanında çok bulunduk... Ben kendisini 1948'de tanıdım. Evi, devamlı ziyaretçilerin geldiği müstakil bir bina idi. Emekliliği de o tarihe yakın bir geçmişte olsa gerek. Biz Osman Nuri Efendinin Üstad'a yazdığı mektupları, Üstad'ın da ona verdiği cevapları getirip götürürdük. Üstad Bediüzzaman'a çok muhabbet ve takdiratı vardı.¹

O, Üstad'ın uzaktan nasihatler etmesinden ziyade; bunlar güzel, fakat esas Ankara'ya gelip, burada oturup, ziyaretçi kabul etmesini ve kendisinin randevu alıp ilgili zevata gitmesini ve ikazlarını Ankara'da devam ettirmesini arzu ediyordu. Bunun lüzumuna kail idi²...

Bunun fiilen gerçekleşmesi için Osman Nuri Efendi, Ankara'nın Kurtuluş semtinde bulunan kendi evinin arkasındaki avluda Üstad'a kendi evinden daha mükemmel bir daire hazırladı. İçerisinde her şey vardı. Misafir kalsa, onun için bile yer vardı. Evin yerini tarif edeyim: Ankara'nın Kurtuluş semtinde yukarıya doğru çıkan, güneye giden bir cadde vardır. Eskiden adı Misafir Sokak'tı, şimdi Kıbrıs Caddesi olmuş. İlerde, caddenin sağ tarafında, hafif çukurda olduğu için, altında bodrum katı olan tek katlı eski bir Ankara evi... Biz orada kendisini ziyaret ederdik.

¹ Osman Nuri Tol'un, Bediüzzaman Hazretlerine yazdığı bir mektup, Tarihçe-i Hayat kitabının 644. sayfasında neşredilmiştir. Osman Nuri Efendinin Bediüzzaman'a olan muhabbet ve takdiratı bu mektupta geçen şu hitaplarından da anlaşılacaktır.

“Sahibül-ihlâs vennur velkemat velirşad mücahid-i ekber Bediüzzaman Hazretleri!”

“Şâhibünnur olan Bediüzzamanımız!”

“Pek mübarek kalbî, ruhî, sırrî dostum!”

“Azizlerin azizi azizim!”

² Osman Nuri Efendinin, Bediüzzaman'ın Ankara'da bulunması gerektiğine dair düşünce ve talebi Hz. Üstad tarafından şu şekilde cevaplandırılmıştır:

Aziz, siddik kardeşim Osman Nuri!

“Madem Cenab-ı Hak, senin kudsî niyet ve ihlâsınla Ankara'da en mühim genç Said'leri senin etrafına toplamış. Madem Ankara'da benim bulunmamı lüzumlu görüyorsunuz. Ben de şimdi nafakamla tedarik ettiğim nüshalarımı, o küçük Medrese-i Nuriyeme benim bedelime gönderiyorum. Onların adedince Said'ler, seninle komşu olurlar. Hem fedakâr evlâdın çok fevkinde sadakatla şimdiye kadar hizmetleriyle her biri birer genç Said olarak beş-on Abdurrahmanlarım hükmünde Sungur, Ceylan, Tillo'lu Said, Sâlih, Abdullah, Ahmed, Ziya gibi genç ve çalışkan Said'leri senin yanına hem benim vekilim, hem senin talebelerin olarak benim bedelime o küçücük Medrese-i Nuriyeye nezaret ve bir nevi dersane olarak re'yinize bırakıyorum.” (Emirdağ L.II 44)

Kendi evi, eski Ankara'ya göre döşenmişken, bitişikte yapılan daire çatısı çinko kaplı, altı bahçe katı, müstakil bir evdi. O tarihteki (1951) inşaat malzemesine göre modern ve kullanışlı idi. Üstad için hazırlanmış, maksada uygun, kullanışlı bir tarzda dizayn edilmişti. Osman Nuri Efendi Üstad'ı oraya davet etti.

Bu davet mektubunu da biz yazdık, götürdük Üstad'a. İmzasını da "Yâr-ı gâriniz, müntehâ-yı zirve-i hiçîde biricik abd-i gûbar. Osman Nûri Tol" şeklinde atmıştı. Târihçe-i Hayatta bu mektup vardır. Fakat Üstad'ın şehir dışına çıkmak tasarrufu kendi elinde olmadığından ona icabet edemedi³.

O günün unvanlı kimseleri onun sohbetine gelirdi. Mesela Askerî Temyiz'in Başkanı Kemal Kalkan Paşa gelirdi. Büyükelçiler, genel müdürler, hâkimler, Generaller gelirdi, çok var böyle... Bu cemaatin mutad toplantıları vardı... Dersleri hakaik-ı imaniye dersleriydi, haftalar sürerdi bazıları...

SON DERECE OTORİTERDİ

Osman Nuri Efendi derslerinde bir köşede oturur... Son derece otoriter... Onun karşısında el pençe oturacaksın... Başka türlü derhal rahatsız olurdu... Şöyle bir gülsen; "Ne o beşaret mi var? Biz de bilelim?" diye sorardı. Temel İslam esaslarını ders verirdi.

OSMAN NURİ TOL EVLİYADAN BİR ZATTI

Bir hadisesini anlatayım: Sene 1948... Yine Kurtuluş Misafir Sokak'taki kendi evinde sohbet var. Fakat cemaat eksik... Hattat Mahmut Bedreddin Yazır yok. O, müfessir Elmalılı Hamdi Yazır'ın kardeşidir. Vakıflar Genel Müdürlüğünde müşavir... Evi de Numune Hastanesinin tam karşısında bulunan eski vakıf evlerindendi. Ticaret Bakanlığında çalışan çok değerli Necati Güleç ağabeyimiz vardı, Osman Nuri Efendinin hizmetinde el pençe dururdu. "Necati! Derhal bir taksi çevir, doğru gideceksin Mahmut Efendiye, onu alıp geleceksin."

O da, hemen gidip Mahmut Efendinin kapısını çalıyor, "Efendim, Mahmud Bey'i Osman Nuri Efendi çağırıyor" diyor. Hanımefendi: "Evde yoklar efendim" diyor. Geliyor Osman Nuri Efendiye: "Evde yokmuş efendim" diyor. Osman Nuri Efendi sesini yükselterek: "Git tekrar evine, kapıyı çal, 'Osman Nuri buyuruyor ki; o -Vav'-ı akşama kadar uğraşsa düşüremeyecek' de, kapıyı çek gel." Necati gidiyor ve içerden duyulacak şekilde bunu bağırarak söylüyor. Daha kapıyı çekmeden Mahmud Bey pijama ile koşup "bir dakika, bir dakika hemen pantolonumu giyip geliyorum" diyor. Osman Nuri Efendi hiçbir şey olmamış gibi derse başlıyor... Evliyadan bir zattı o...

Mustafa Sungur Anlatıyor:

Ankara'da 25 sene Millî Müdafaa Müftülüğünde de bulunan Osman Nuri Efendi'nin (Tarihçe-i Hayatta) mektubu var. Osman Nuri Efendi'nin gelen çok ziyaretçisi vardı. Biz 1950'de onunla görüştük. Mesela o zamanki Askerî Yarığıtay başkanı, onun müridiydi... Böyle en yüksek makamda olanlara çekinmeden söylerdi Osman Nuri Efendi. Şöyle: 'Bu asrın şeyh-i ekber Muhyiddin Arabî'si, Şah-ı Nakşibendi-i Kudsi'si ve Sultan Abdülkadir'i Bediüzzaman'dır' derdi. İşte bu Osman Nuri, büyük bir âlim, hem de tarikat şeyhi. Nakşî şeyhlerinden bir zat... (Ağabeyler Anlatıyor-1)

Nazillili Mustafa Öztürk Anlatıyor:

Nazillili'den Ankara'ya gitmiştim. Orada Üstad'ın çok eski dostlarından eski Alay Müftülerinden Osman Nuri Efendi vardır. İşte O Osman Nuri Efendi dedi ki: 'Siz Üstad'ın makamını bilmezsiniz. Bediüzzaman'da dört makam vardır. O hem Gavs-ı Azam, hem Kutb-u Azam, hem Ferd-i Azam, hem de Mehdi-i Azam'dır.'

Ben, Üstad'ın yanına gideceğim deyince: 'Ben sana bal vereyim, Üstada götür. Kimseden almaz, ama benden alır' dedi. Üstad'a gittiğimde Osman Nuri'nin selamını söyledim. Hediye verdim... Üstad: 'Sana külliyyatı veriyorum, para verme' dedi. 'Benim param var Üstad'ım' dediysem de, Üstad katiyen para almadı. Bir kuruş almadan, bir bohça kitap verdi üstad bana. (Ağabeyler Anlatıyor-2)

³ Bahsi geçen davet ve ev ile ilgili Hz. Üstad'ın, Osman Nuri Efendiye verdiği cevap şu şekildedir:

"Ankara'da Osman Nuri kardeşimiz oranın bir Hasan Feyzi'si hükmünde Nurlara tesirli hizmet ve benim için hanesi yanında bir menzil yapması ve hastalığım zamanında güya hastalığımın tahfifine Hasan Feyzi gibi yardım eder gibi kendi hastalığına memnun olmasına çok minnetdarım. Fakat kitablarımızı mahkemeden almadığımızdan burada bekliyorum. Kur'anımızı ve bazı mecmualarımızı tab' zamanında orada bulunmak istiyorum. Fakat şimdi burada çok lüzumlu işler olduğundan gidemiyorum, gücenmesin. Eğer o orada olmasa idi, benim gitmem lâzımdı. Fakat o, bana ihtiyaç bırakmıyor. Allah razı olsun, hizmet-i Nuriyede onu muvaffak etsin." (Emirdağ L.II 34)